

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Бібліотечна справа”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність: “Бібліотечна справа”

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру
навчальних закладів культури і мистецтв України

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 20 с.

Укладач:	<i>І. Ю. Мальцева</i> – викладач Миколаївського державного вищого училища культури
Рецензенти:	<i>Т. С. Астапенко</i> – заступник директора з наукової роботи обласної державної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гмирьова <i>Н. Г. Ласна</i> – провідний спеціаліст відділу мистецтв і навчальних закладів управління культури Миколаївської облдержадміністрації
Відповідальний за випуск	<i>Т. Ф. Стронько</i>
Редактор	<i>Є. Д. Колесник</i>

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,25. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр
навчальних закладів культури і
мистецтв України, 2005

Пояснювальна записка

Сучасний етап розвитку людства – це якісно новий етап формування цивілізованого інформаційного суспільства. Етап формування демократичного суспільства, в якому високий рівень добробуту громадян досягається шляхом ефективного використання різних видів інформації за допомогою обчислювальної техніки.

Без спілкування, накопичення та обміну інформацією між індивідами неможлива інтелектуальна еволюція людства, розвиток виробництва, нові досягнення матеріального і духовного життя.

Зростання інформаційних потоків і відповідних технологій призвело до глобальних змін в системі комунікацій, появи поряд з традиційними низки нових соціальних інститутів, які займаються задоволенням специфічних інформаційних потреб суспільства. Бібліотеки, архіви, музеї, органи науково-технічної інформації, книготорговельні та книговидавничі організації, засоби масової комунікації, різні бази та банки даних, центри документації виконують загальні та соціальні функції збору, збереження, переробки та розповсюдження документів та інформації.

Навчальна дисципліна “Соціальні комунікації” спрямована на формування широкого професійного світогляду фахівців. Зміни в суспільстві вимагають готувати бібліотекарів, які б могли професійно орієнтуватись у сфері соціальних комунікацій, виконувати завдання, що стоять перед працівниками документально-інформаційної сфери.

Навчальна дисципліна “Соціальні комунікації” є дисципліною циклу професійної підготовки і спрямована на формування широкого професійного світогляду фахівців.

Навчальна дисципліна відображає досягнення сучасної бібліотечної теорії та практики, враховує взаємозв’язки з дисциплінами професійно-орієнтованої підготовки і професійної та практичної підготовки, з навчальною та професійною практикою.

Навчальна дисципліна вивчається в поєднанні теоретичного матеріалу з практичною роботою і з самостійною роботою студентів у позаурочний час.

Розподіл годин

Форма навчання	курс	семестр	Кількість годин						Контроль знань	
			загальний обсяг	всього аудиторних	З них			самост. робота студентів		контр. робота
					лекційні	лабораторно-практичні	індивідуальні			
Денна	I	I	54	34	20	14		20		залік
Заочна	I	I	54	10	6	4		44	1	залік

Розподіл годин на заочному відділенні по семестрах

Настановна сесія

4 години лекційних занять

I семестр

- 2 години лекційних занять
- 4 години лабораторно-практичних занять
- 1 контрольна робота
- залік

Тематичний план для студентів денної форми навчання

№ п/п	Назви тем	Кількість годин				
		загальний обсяг	всього аудиторні	З них		самостійна робота на робота студентів
				лекційні	лабораторно-практичні	
	Вступ.	1	1	1		
I.	Комунікація як соціально-історичне явище	1	1	1		

2.	Знання, документи, інформація в процесах комунікацій	2	2	2		
3.	Соціальна інформація	2	2	2		
4.	Сучасний етап функціонування системи соціальних комунікацій	10	6	2	4	4
5.	Бібліотека в системі соціальних комунікацій					
5.1	Всесвітня історія бібліотек	9	4	2	2	5
5.2	Історія бібліотек України	9	4	2	2	5
5.3	Мережа бібліотек України	6	6	2	4	
5.3.1	Універсальні бібліотеки	4	1	1		3
5.3.2	Спеціальні бібліотеки	4	1	1		3
5.4	Бібліотека як центр інформаційного суспільного прогресу	2	2	2		
6.	Перспективи розвитку соціальних комунікацій в інформаційному просторі	4	4	2	2	
	ВСЬОГО	54	34	20	14	20

Тематичний план для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Назви тем	Кількість годин				
		загальний обсяг	всього аудиторні	З них		самостійна робота на робота студентів
				лекційні	лабораторно-практичні	
	Вступ		0,5	0,5		
1.	Комунікація як соціально-історичне явище	4,5	0,5	0,5		4
2.	Знання, документи, інформація в процесах комунікацій	4,5	0,5	0,5		4
3.	Соціальна інформація	4,5	0,5	0,5		4

4.	Сучасний етап функціонування системи соціальних комунікацій	4,5	0,5	0,5		4
5.	Бібліотека в системі соціальних комунікацій					
5.1	Всесвітня історія бібліотек	5,5	1,5	0,5	1	4
5.2	Історія бібліотек України	5,5	1,5	0,5	1	4
5.3	Мережа бібліотек України	6,5	2,5	0,5	2	4
5.3.1	Універсальні бібліотеки	4,5	0,5	0,5		4
5.3.2	Спеціальні бібліотеки	4,5	0,5	0,5		4
5.4	Бібліотека як центр інформаційного суспільного прогресу	4,5	0,5	0,5		4
6.	Перспективи розвитку соціальних комунікацій в інформаційному просторі	4,5	0,5	0,5		4
	ВСЬОГО	54	10	6	4	44

Лабораторно-практичні заняття

1. Знайомство з рекламними матеріалами, виданнями, документацією, довідково-бібліографічним апаратом різних документально-інформаційних структур.
2. Складання фактографічної картотеки "Бібліотеки, інформаційні центри, видавництва, музеї, архіви України".
3. Аналіз і характеристика діяльності найбільших бібліотек світу, міжнародних бібліотечних організацій, видатних діячів бібліотечної справи світу.
4. Аналіз і характеристика діяльності найбільших бібліотек, видатних діячів бібліотечної справи України.
5. Аналіз і характеристика діяльності бібліотечної мережі у вашій місцевості.
6. Порівняльна характеристика діяльності бібліотек різних типів і видів.
7. Перспективи розвитку бібліотечної справи.

Самостійна робота студентів

№ теми	Завдання	Література	кількість годин	термін виконання (тиждень)
4.	Підбір матеріалу для складання фактографічної картотеки "Бібліотеки, інформаційні центри, видавництва, музеї, архіви України".	<ul style="list-style-type: none"> • Енциклопедії, довідники • Журнали для бібліотечних працівників: "Бібліотечний вісник", "Вісник Книжкової палати" та інші 	4	5 т.
5.1	Написання реферату на тему: Діяльність найбільших бібліотек світу, міжнародних бібліотечних організацій, видатних діячів бібліотечної справи світу.	<ul style="list-style-type: none"> • Володин Б.Ф. Всемирная история библиотек. – СПб, 2002. • Бібліотекознавство. – Х., 1992. • Енциклопедії, довідники • Журнали для бібліотечних працівників 	5	7 т.
5.2	Написання реферату на тему: Діяльність найбільших бібліотек України, видатних діячів бібліотечної справи України.	<ul style="list-style-type: none"> • Журнали для бібліотечних працівників • Україна бібліотечна. – К., 1992. • Бібліотекознавство. – Х., 1992. Енциклопедії, довідники 	5	9 т.
5.3.1	Підготувати повідомлення про універсальні бібліотеки вашого міста, де були на екскурсіях (за планом екскурсії).	<ul style="list-style-type: none"> • Проспекти про діяльність бібліотек міста • Публікації в місцевій пресі 	3	12т.
5.3.2	Підготувати повідомлення про спеціальні бібліотеки вашого міста (за планом екскурсії).	<ul style="list-style-type: none"> • Проспекти про діяльність бібліотек міста • Публікації в місцевій пресі 	3	12т.
	Всього годин самостійної роботи		20	

Питання до заліку

1. Соціальна комунікація: поняття, елементи.
2. Історія становлення соціальних комунікацій.
3. Виникнення писемності і формування документальної комунікації.
4. Знання як результат діяльності людини та об'єкт комунікації.
5. Документ як матеріальний носій зафіксованої інформації та засіб комунікації.
6. Загальне поняття про "інформацію".
7. Види соціальної інформації.
8. Структура, вимоги, властивості соціальної інформації.
9. Поняття "інформаційні ресурси". Бар'єри на шляху розповсюдження інформації.
10. Державна система органів науково-технічної інформації (НТІ).
11. Система архівів України.
12. Система музеїв України.
13. Книговидавнича та книготорговельна структури.
14. Структура засобів масової комунікації.
15. Всесвітня історія бібліотек.
16. Найбільші бібліотеки світу.
17. Видатні діячі бібліотечної справи світу.
18. Міжнародні бібліотечно-бібліографічні організації.
19. Історія бібліотек України.
18. Мережа бібліотек України.
19. Закон України "Про бібліотеки і бібліотечну справу". Державна політика в галузі бібліотечної справи.
20. Універсальні наукові бібліотеки.
21. Універсальні масові бібліотеки.
22. Спеціальні наукові бібліотеки.
23. Спеціальні виробничі бібліотеки.
24. Спеціальні навчальні бібліотеки.
25. Найбільші бібліотеки України.
26. Видатні діячі бібліотечної справи України.
27. Діяльність бібліотек у вашій місцевості.
28. Бібліотека як центр суспільного інформаційного прогресу.
29. Перспективи розвитку соціальних комунікацій.
30. Перспективи розвитку бібліотек.

Вступ. Завдання та зміст навчальної дисципліни

Комунікація як соціально-історичне явище. Людське спілкування і комунікація як частина процесу загальнолюдського розвитку. Основні напрями, сфери і канали розповсюдження знань у суспільстві.

Завдання та зміст навчальної дисципліни "Соціальні комунікації". Взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки. Організація навчального процесу. Характеристика джерел вивчення навчальної дисципліни. Контроль знань студентів.

Тема 1. Комунікація як соціально-історичне явище

Поняття "комунікація" як "зв'язок", "спілкування", "передача інформації", "сукупність процесів циркуляції інформації в суспільстві". Елементи комунікації: відправник, споживач, знакові системи, інформаційний канал, інформаційні служби, технічні пристрої. Комунікація як соціально-історичне явище. Типи комунікацій. Соціальні функції комунікацій.

Історія становлення соціальних комунікацій. Дописемні комунікації: звукові, мовні, зорові. Звичаї, традиції, фольклор, мистецтво. Їх роль і призначення в наш час.

Виникнення писемності і формування документальної комунікації. Малюнок, піктографічне письмо, біржі, зарубки, вавпуми, кіпу, ідеографічне письмо, ієрогліфічне письмо, графічні знаки, фонетичне письмо, шрифт. Слов'янська абетка.

Форми документальної комунікації: рукописи, книговидавництво, пошта, машинопис. Розвиток поліграфії.

Розвиток засобів масової комунікації: преси, радіо, телебачення. Кінофотофонодокументи.

Електронна комунікація сучасного етапу. Оптичні документи. Глобальна комунікаційна система Інтернет.

Тема 2. Знання, документи, інформація в процесах комунікацій

Знання як результат діяльності людини та об'єкт комунікації. Форми знань. Теоретичні та емпіричні знання.

Документ як матеріальний носій зафіксованої інформації та засіб комунікації. Документ як основа функціонування бібліотеки. Сучасні концепції документів.

Загальне поняття про "інформацію". Інформація як предмет діяльності в людській комунікації. Формування інформаційного підходу до комунікації.

Поняття про "інформаційну потребу", умови її виникнення. Основні типи інформаційних потреб.

Інформаційно-аналітична діяльність як складовий елемент знань фахівців інформаційної сфери.

Тема 3. Соціальна інформація

Загальне поняття про соціальну інформацію.

Види соціальної інформації. В залежності від соціального призначення: масова і спеціальна інформація. Підвиди масової інформації: публіцистична, естетична, повсякденна. Підвиди спеціальної інформації: наукова, технічна, планово-економічна, комерційна та інші. Залежно від способу відображення інформації людською свідомістю: логічна і естетична інформація. Залежно від фізіологічних особливостей сприйняття інформації людиною: візуальна, аудіальна, тактильна, смакова. За способом розповсюдження: опублікована, неопублікована. За ступенем переробки: первинна, вторинна. За сферою отримання та використання: виробнича, спортивна, педагогічна, публіцистична та інші.

Структура соціальної інформації: змістовна, формальна. *Вимоги* до соціальної інформації: загальнодоступність, зрозумілість, достовірність, актуальність, своєчасність, логічність, компактність, зручна форма. *Властивості* соціальної інформації: семантичний характер, цінність, накопичення, старіння, розсіювання. Змістовний аспект інформації.

Поняття "інформаційні ресурси". Бар'єри на шляху розповсюдження інформації: час, простір, мова та ін.

Канали розповсюдження соціальної інформації.

Тема 4. Сучасний етап функціонування системи соціальних комунікацій

Функціонально-технологічний взаємозв'язок у системі соціальних комунікацій. Документальна і недокументальна підсистеми.

Характеристика державної системи органів науково-технічної інформації (НТІ). Закони України "Про інформацію", "Про науково-технічну інформацію", "Про інформаційні агенства". Правові основи діяльності організацій, що створюють та розповсюджують інформацію. Регіональні органи НТІ. Органи НТІ організацій та підприємств.

Характеристика системи архівів України. Закон України "Про Національний архівний фонд і архівні установи". Державна політика у сфері архівної справи і діловодства. Формування, зберігання і використання Національного архівного фонду. Історія розвитку архівів. Види архівів.

Характеристика системи музеїв України. Закон України "Про музеї та музейну справу". Національна музейна політика. Історія розвитку музеїв. Основні напрями діяльності музеїв. Види музеїв.

Книговидавнича та книготорговельна структури. Закон України "Про видавничу справу". Історія книгодрукування і видавничої справи. Книгодрукарі Йоганн Гутенберг, Іван Федоров. Система видавництва України. Види книготорговельних установ, характеристика їх діяльності.

Структура засобів масової комунікації. Історія, сучасність, роль у розповсюдженні інформації.

Загальне і приватне у функціонуванні та розвитку документально-інформаційних структур (органів НТІ, архівів, музеїв, видавництв та ін.).

Первинно-документальний, вторинно-документальний, інформаційний, когнітивний рівні соціальної комунікації.

Самостійна робота

Підбір матеріалу для складання фактографічної картотеки "Бібліотеки, інформаційні центри, видавництва, музеї, архіви України".

Лабораторно-практична робота

№ 1. Знайомство з рекламними матеріалами, виданнями, документацією, довідково-бібліографічним апаратом різних документально-інформаційних структур.

№ 2. Складання фактографічної картотеки “Бібліотеки, інформаційні центри, видавництва, музеї, архіви України”.

Тема 5. Бібліотека в системі соціальних комунікацій

Тема 5.1. Всесвітня історія бібліотек

Стародавній світ.

Бібліотеки стародавнього світу. Зародження перших бібліотек у державах найдавніших цивілізацій: Шумера, Ассирії. Бібліотеки палаців, храмів. Бібліотека царя Ашшурбаніпала. Бібліотеки Єгипту. Бібліотека фараона Рамсеса II.

Бібліотеки античного світу. Бібліотеки античної Греції. Бібліотека мусейону. Бібліотеки елліністичного світу: бібліотека Александрійського мусейону, бібліотека Пергаму. Бібліотеки Стародавнього Риму. Візантія. Бібліотека царя Костянтина. Монастирські бібліотеки Західної Європи в V–VI століттях. Бібліотека монастиря Віварій. Бібліотеки монастирів Іспанії, Італії, Британії, Ірландії.

Бібліотеки середньовіччя. Арабський халіфат. “Будинки мудрості” у Дамаску, Багдаді. Приватні бібліотеки заможних мешканців Кордовського емірату. Бібліотека палацу в Каїрі. “Будинки науки” в Єрусалимі, Мосулі, Тріполі.

Бібліотеки середньовічного Китаю, Японії, М’янми, Кампучії.

Виникнення університетів і університетських бібліотек у Західній Європі в XIII–XVI століттях. Університетські бібліотеки Болоньї, Парижа, Сорбонни, Падуї, Оксфорда, Кембріджа та ін.

Бібліотеки Європи пізнього середньовіччя. Епоха Відродження або європейського Ренесансу. Домінування приватних бібліотек. Бібліотеки Франческо Петрарки, Джованні Боккаччо, Нікколо Нікколі, Марчіана. Формування загальнодоступних (публічних) бібліотек.

Бібліотека і Реформація. Вплив винаходу книгодрукування на розвиток бібліотек. Бібліотечні ідеї Мартіна Лютера. Міські бібліотеки епохи Реформації.

Монастирські бібліотеки епохи Бароко. Бібліотека Ватикану.

Бібліотеки епохи Просвітництва: при палацах, університетські, академічні, національні.

Бібліотечна справа в XIX – на початку XX століття.

Наукові бібліотеки Берліна, Галле, Лейпцигу та ін. Створення національних бібліотек у країнах Європи, Латинської Америки, США. Створення загальнодоступних бібліотек. Публічні бібліотеки. Народні бібліотеки Німеччини та інших країн Європи. Загальнодоступні бібліотеки країн Південно-Східної Азії. Публічні та народні бібліотеки Росії.

Новітня історія. XX–XXI століття.

Національні, наукові, спеціальні бібліотеки. Загальнодоступні бібліотеки: публічні, масові.

Епоха інформатизації бібліотек.

Найбільші бібліотеки світу.

Бібліотека Конгресу США. Бібліотека Великобританії. Російська державна бібліотека. Російська Національна бібліотека та інші. Історія їх створення, зміст роботи.

Видатні діячі бібліотечної справи світу.

Міжнародні бібліотечно-бібліографічні організації.

ЮНЕСКО. ІФЛА. ФІД. ІСО.

Бібліотечні асоціації.

Міжнародні бібліотечні форуми.

Самостійна робота

Написання реферату на тему: Діяльність найбільших бібліотек світу, міжнародних бібліотечних організацій, видатних діячів бібліотечної справи світу.

Лабораторно-практична робота

№ 3. Аналіз і характеристика діяльності найбільших бібліотек світу, міжнародних бібліотечних організацій, видатних діячів бібліотечної справи світу.

Тема 5.2. Історія бібліотек України

Створення перших бібліотек за часів Київської Русі. Бібліотеки Ярослава Мудрого, Києво-Печерського монастиря. Монастирські,

церковні бібліотеки. Особисті бібліотеки князів, духовенства, дружинників, бояр.

Бібліотеки братств, братських шкіл у XV–XVIII ст. Бібліотеки вищих навчальних закладів. Бібліотека Київського колегіуму. Петро Могила.

XIX століття. Розвиток публічних (громадських) бібліотек у губернських та повітових містах. Київська публічна бібліотека, сторінки історії. Університетські бібліотеки, бібліотеки державних діячів, науковців. Народні бібліотеки, читальні для робітників і селян. Церковно-приходські бібліотеки. Бібліотеки робітничих, суспільних організацій, партій, наукових товариств. Бібліотеки товариства “Просвіта”.

Розвиток бібліотечної справи в Україні в XX столітті. Розвиток бібліотечної справи за часи радянської влади. Реорганізація бібліотечної справи. Націоналізація бібліотек. Всенародна бібліотека України, сторінки історії.

Формування бібліотечної мережі: центральні, губернські, повітові бібліотеки, хати-читальні.

Важкі часи у розвитку бібліотек України. Негативний вплив на бібліотечну справу політичних репресій, голодомору, воєнних років, повоєнних труднощів.

Формування мережі бібліотек. Створення системи дитячих, юнацьких бібліотек. Централізація бібліотек.

Розвиток бібліотечної справи у незалежній Україні. Всеукраїнський день бібліотек. Бібліотечні асоціації. Впровадження новітніх інформаційних технологій.

Самостійна робота

Написання реферату на тему: Діяльність найбільших бібліотек України, видатних діячів бібліотечної справи України.

Лабораторно-практична робота

№ 4. Аналіз і характеристика діяльності найбільших бібліотек, видатних діячів бібліотечної справи України.

Тема 5.3. Мережа бібліотек України

Закон України “Про бібліотеки і бібліотечну справу”. *Державна політика* в галузі бібліотечної справи.

Система бібліотек. *Типологія* бібліотек. Головна типотвірна ознака. *Функції* бібліотек. Функції бібліотеки як соціального інституту. Задоволення інформаційних потреб. Типи, види бібліотек.

Створення *єдиної мережі* бібліотек, її особливості. Принципи організації бібліотек. Відомча підпорядкованість. Адміністративно-територіальний критерій. Виробничий критерій.

Бібліотеки Міністерства культури і мистецтв України. Бібліотеки для дорослих, для дітей, для юнацтва.

Бібліотеки Академії наук. *Відомчі бібліотеки.* *Бібліотеки громадських організацій.*

Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку мережі бібліотек в Україні.

Тема 5.3.1. Універсальні бібліотеки

Загальна характеристика. Основні напрями діяльності. Побудова мережі універсальних бібліотек. Види універсальних бібліотек.

Універсальні наукові бібліотеки. Основні завдання, зміст роботи, структура, функції, організація обслуговування читачів. Універсальні наукові бібліотеки – центри інформаційно-бібліографічної, красназавчої роботи, координаційні та методичні центри. Наукові бібліотеки державного, обласного значення. Національна Парламентська бібліотека. Зональні бібліотеки. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Короленка, Одеська наукова бібліотека ім. О. Горького. Їх історія, структура, зміст роботи, функції. Обласні універсальні наукові бібліотеки.

Універсальні масові бібліотеки, їх завдання та роль в обслуговуванні населення. Структура, функції. Види масових бібліотек. Бібліотеки для дітей, юнацтва. Профспілкові бібліотеки. Їх характеристика.

Централізовані бібліотечні системи. Структура ЦБС. Централізація. Децентралізація.

Координація роботи масових бібліотек з бібліотеками інших систем і відомств. Взаємозв'язок бібліотек з іншими закладами культури, інформаційними центрами.

Самостійна робота

Підготувати повідомлення про універсальні бібліотеки міста Миколаєва, де були на екскурсіях (за планом).

План

1. Завдання та основні напрями роботи.
2. Соціальні функції.
3. Склад фондів, розміщення, розстановка і збереження.
4. Джерела і способи комплектування.
5. Форми і методи розкриття фондів.
6. Характеристика відвідувачів:
  - а) соціальний склад (вік, професії, рід занять та ін.)
  - б) основні мотиви і мета відвідувань.
7. Структура.
8. Організаційні форми обслуговування.
9. Реклама.
10. Перспективи розвитку.

Тема 5.3.2. Спеціальні бібліотеки

Загальна характеристика та види спеціальних бібліотек. Наукові, виробничі, навчальні спеціальні бібліотеки. Багатогалузеві та галузеві спеціальні бібліотеки.

Спеціальні наукові бібліотеки. Завдання, напрями діяльності, функції, специфіка роботи, характеристика фондів. Організація обслуговування користувачів. Характеристика найбільших спеціальних бібліотек, історія їх створення, зміст роботи, основні функції. Бібліотеки Академії наук. Національна бібліотека ім. В. Вернадського.

Спеціальні виробничі бібліотеки. Особливості фондів, завдання, функції, організація обслуговування користувачів.

Спеціальні учбові бібліотеки. Характеристика фондів, завдання, функції, організація обслуговування користувачів. Координація роботи спеціальних бібліотек з іншими бібліотеками.

Самостійна робота

Підготувати повідомлення про спеціальні бібліотеки вашого міста (за планом, див. план до теми 5.3.1).

Лабораторно-практична робота

№ 5. Аналіз і характеристика діяльності бібліотечної мережі вашої місцевості.

№ 6. Порівняльна характеристика діяльності бібліотек різних типів і видів.

Тема 5.4. Бібліотека як центр суспільного інформаційного прогресу

Місце бібліотеки в системі соціальних комунікацій. Бібліотека як частина системи документально-інформаційних структур.

Основа соціально-комунікативної діяльності бібліотек – забезпечення користувачів інформацією.

Види інформації в бібліотеці. Первинна, вторинна, фактографічна, бібліографічна інформація. Інформаційно-бібліографічні ресурси бібліотек.

Бібліотечне обслуговування як комунікативний процес. Сучасний підхід до бібліотечного обслуговування. Соціально-комунікативна діяльність бібліотекарів.

Бібліотека як документально-інформаційний центр. Створення масивів інформації в бібліотеці та її розповсюдження.

Трансформація сучасної бібліотеки в бібліотеку інформаційного суспільства. Бібліотека як центр інформаційних електронних ресурсів. Нові інформаційні технології в бібліотеці. Світові інформаційні ресурси. Телекомунікації в бібліотечних технологіях. Інтернет. Електронні бібліотеки. Електронні каталоги. Мобільний зв'язок. Корпоративна і консорціумна взаємодія бібліотек.

Тема 6. Перспективи розвитку соціальних комунікацій в інформаційному просторі

Поняття про “інформаційне середовище”, “інформаційне суспільство”. Перспективи розвитку інформаційного суспільства.

Передумови становлення безпаперової комунікації. Нові види комунікативних структур: відеотеки, медіатеки.

Роль і призначення каналів соціальної інформації в процесах інформатизації суспільства. Формування глобальних інформаційних систем.

Світова інформаційна інфраструктура і міжнародне співробітництво.

Лабораторно-практична робота

№ 7. Перспективи розвитку бібліотечної справи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации. – М.: ВЛАДОС, 1994. – 336 с.: 58 ил.
2. Архівні установи України: Довідник. – К., 2000. – 259 с.
3. Беловицкая А. А. Общес книговедение: Учеб. пособие. – М.: Книга, 1987.
4. Бібліотекознавство: Теорія, історія, організація діяльності бібліотек: Підручник / Ільганасва В. О., Ковальчук Г. Д., Самійленко Т. П. та ін. – Х.: Основа, 1993. – 194 с.
5. Библиотеки в системе общественных отношений. – Новосибирск, 1999. – 204 с.
1. Блюменгау Д. И. Информация и информационный сервис. – Л.: Наука, 1989.
2. Володин Б. Ф. Всемирная история библиотек. – СПб: Профессия, 2002. – 352 с.: 32 цв. вкл., ил. – (Б-ка).
3. Закон України “Про інформацію” // Голос України. – 1992. – 13 лист.
4. Закон України “Про науково-технічну інформацію” // Голос України. – 1993. – 23 лист.
5. Закон України “Про музеї та музейну справу” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. № 25. – С. 565–573.
6. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” // Урядовий кур’єр. – 2000. – № 16.
7. Закон України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” // Бібл. вісник. – 1995. – № 2.
8. Закон України “Про видавничу справу” // Державний вісник України. – 1997. – № 9. – С. 961–966.
9. Закон України “Про Національний архівний фонд та архівні установи” // Уряд. кур’єр. – 2002. – 29 трав.
10. Законодавство України про інформацію // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1998. – № 7. – 272 с.
11. Зиновьева Н. Б. Документоведение: Учеб.-метод. пособие. – М.: ИПО Профиздат, 2001. – 207 с.
12. Информация общества: Состояние, структура, перспективы // Перспективы информации общества. Ч.1. – М., 1990.
13. Коган В. З. Человек – информация – потребность – деятельность // В.З. Коган, В.А. Уханов. – Томск, 1991. – 192 с.
14. Коренной А. А. Информация и коммуникация. – К: Наукова думка, 1986. – 143 с.

15. *Кушнарєнко Н. Н.* Документоведение: Учебник. – К.: Знання, 2001. – 460 с.
16. Музєєведение: Музеї истор. профіля: Учеб. пособ. / Под ред. К. Левикина, В. Хербста. – М.: Высш. шк., 1998. – 143 с.: ил.
17. *Мотульський Р. С.* Общее библиотековедение: Учеб. пособие для вузов. – М.: Либерия, 2004. – 224 с.
18. *Писеменицкий А. А.* Информационное право Украины (Законодательство, комментарии, перспективы). – Х.: АО “Бизнес Информ”, 1996. – 208 с.
19. *Соколов А. В.* Социальные коммуникации: Учебно-метод. пособие. – М.: ИПО Профиздат, 2001. – 224 с.
20. *Соколов А. В.* Эволюция социальных коммуникаций: Учеб. пособие. – СПб, 1995. – 163 с.
21. *Соколов А. В.* Информационный подход к документальной коммуникации: Учеб. пособ. – Л., 1989. – 88 с.
22. *Соляник А. А.* Документні потоки і масиви. Підручник. – Х: ХДАК, 2000. – 111 с.
23. Хрестоматія по соціальних комунікаціях: Навч. пос. / Уклад. В. А. Ільганаєва. – Х.: ХДАК, 2002. – 236 с.
24. Україна бібліотечна. – К., 1992. – 32 с.